

Overzicht structurerende keuzes en maatregelen Water en Bodem Sturen

Conform de [kamerbrief 'Water en bodem sturend'](#) van minister Harbers van 25 november 2022

Deze brief gaat over de rol van Water en bodem in de Ruimtelijke Ordening.

Overzicht structurerende keuzes			
Nummer	Gerelateerde maatregel	Thema	Volledige tekst
1		Voldoende water	Op basis van het huidige klimaatscenario, hanteren we voor het hoofdwatersysteem de ambitie om weerbaar te zijn tegen een droogte, die bij een scenario van grote klimaatverandering en sterke groei van economie en bevolking gemiddeld eens in de 20 jaar voorkomt.
2		Voldoende water	De omvang van alle grondwateronttrekkingen wordt in beeld gebracht. Hiermee werken we toe naar een robuust grondwatersysteem en beperken we de nadelige effecten van grondwateronttrekking om ook in de toekomst zoveel mogelijk functies te faciliteren. We werken dit gezamenlijk met alle betrokkenen uit in het kader van NPLG.
3		Voldoende water	We werken toe naar nieuwe en diverse drinkwaterbronnen. Hiermee zorgen we voor voldoende drinkwaterbronnen van voldoende kwaliteit. Provincies en drinkwaterbedrijven schalen daarbij op via regionale systemen naar een verbonden landelijk drinkwaternet.
4		Voldoende water	We werken toe naar een drinkwatergebruik per hoofd van de bevolking van 100 liter in 2035 (thans

			125 liter) en beperken laagwaardig gebruik van drinkwater. Grootverbruikers vragen we het drinkwatergebruik ook met 20% te reduceren. Zo beperken we het effect van toename van de watervraag in relatie tot de schaarsere beschikbaarheid van water.
5		Schoon en gezond water	We voeren maatregelen uit van de Kaderrichtlijn Water (KRW) Stroomgebiedbeheerplannen 2022-2027, het 7e Actieprogramma Nitraatrichtlijn 2022-2026 met bijbehorend addendum, de derogatiebeschikking, de Programmatische Aanpak Grote Wateren (PAGW) en uitvoeringsprogramma's zoals voor reducties van medicijnresten en andere chemische stoffen. Provincies geven in samenwerking met waterschappen en andere gebiedspartners bij het maken van hun gebiedsprogramma's aan welke maatregelen waar nodig zijn om de doelen vanuit de KRW, de Nitraatrichtlijn, de Richtlijn duurzaam gebruik van gewasbeschermingsmiddelen en de Vogel- en Habitatrichtlijnen te halen.
6		Schoon en gezond water	We begrenzen de koelwaterlozingen op de grote rivieren. Daarmee blijft de temperatuur van het rivierwater op een acceptabel niveau.
7		Ruimte voor water	We creëren ruimte voor het vasthouden, bergen en afvoeren van water in onze ruimtelijke inrichting, landgebruik en landbeheer. Hiermee vergroten we de veerkracht van zowel het hoofdwatersysteem als regionale watersystemen. Dit wordt vanaf heden door het Rijk, de waterschappen, provincies en gemeenten uitgewerkt en in de gebiedsprogramma's opgenomen.

8	Ruimte voor water	<p>We houden rekening met grotere peilfluctuaties en de optie van peilaanpassingen van het IJsselmeer en het Markermeer. Hiermee borgen we de zoetwatervoorziening vanuit het IJsselmeer en Markermeer in de toekomst. Het betreft de optie om de huidige zoetwaterbuffer van 20 cm naar 50 cm te vergroten, door het zomerpeil verder te laten uitzakken en eventueel hoger op te zetten bij verwachte langdurige droogte. Daarnaast willen we de waterafvoer naar de Waddenzee vanuit het IJsselmeer veilig stellen, ook als de zeespiegel stijgt. Dit betreft de optie om het winterpeil met 30 cm te laten meestijgen.</p>
9	Ruimte voor water	<p>We staan geen nieuwe landaanwinning (eilanden) toe in het IJsselmeergebied als deze significant nadelig effect heeft op het waterbergend vermogen en de zoetwatervoorraad, behalve voor overstroombare natuur en om te voldoen aan de Natura 2000-doelen en KRW. Partijen houden hier vanaf heden rekening mee en het Barro of de BKL onder de Omgevingswet wordt hierop in 2026 aangescherpt. Bestaande vergevorderde afspraken over uitbreidingsprojecten worden gerespecteerd. De voorwaarden voor buitendijks bouwen op het bestaande land worden aangescherpt.</p>
10	Ruimte voor water	<p>We staan in de uiterwaarden (die vallen onder de Beleidslijn grote rivieren) geen nieuwe bebouwing meer toe. Daarmee maken we onze rivieren klimaatrobuster en voorkomen we toenemende schade. Partijen houden hier vanaf heden rekening mee. Er wordt onderzocht hoe de Beleidslijn grote rivieren (Bgr) wordt aangescherpt. Dit is niet van toepassing op ontwikkellocaties, waar met het Rijk</p>

			reeds bestuurlijke (beleids)afspraken over zijn gemaakt.
11		Ruimte voor water	We actualiseren de huidige reserveringszones rond primaire waterkeringen (dijken en kust). Daarmee reserveren we ruimte voor toekomstige dijk- en kustversterkingen, en maken ze zo blijvend mogelijk. Ruimtelijke plannen en instrumenten van de gemeenten en provincies worden hierop aangepast. Dit pakken we in 2023 samen met de waterschappen, provincies en gemeentes op.
12		Ruimte voor water	We verzoeken provincies, waterschappen en gemeenten zowel op dijken de biodiversiteit te bevorderen, als binnendijks naar ruimte te zoeken voor natuurlijke achteroevers (PAGW en NPLG). Hiermee zorgen we voor robuuste watersystemen.
13		Ruimte voor water	We reserveren de 5% tot 10% van diepe polders voor waterberging, bij voorkeur de diepste delen. We voorkomen hiermee wateroverlast als gevolg van aanhoudende regenval of piekbuien. Hier is geen nieuwe bebouwing toegestaan, tenzij het niet ten koste gaat van het waterbergend vermogen.
14		Ruimte voor water	We staan kustuitbreiding vooralsnog niet toe. Hiermee voorkomen we onnodige druk op onze zandvoorraad, die cruciaal is om de kust orde te houden met het oog op zeespiegelstijging.
15		Bodem	We versterken de regie op de inrichting van de ondergrond. Daarmee bereiken we een efficiënte inrichting ervan, zodat ontwikkelingen als woningbouw en energietransitie mogelijk worden gemaakt zonder de bodem aan te tasten. Rijk en gemeenten ontwikkelen hiervoor een gezamenlijk instrument.

16	Bodem	We streven bij verstedelijking en infrastructuur naar zo efficiënt mogelijk gebruik van ruimte, dekken de bodem zo min mogelijk af en herstellen de bodem waar mogelijk. Zo behouden we waardevolle organisch rijke landbouw- en natuurbodems en blijft de sponswerking van de bodem behouden. Samen met gemeenten en provincies zetten we in op beperking van onnodig landgebruik.
17	Bodem	We sturen ook in bestaand bebouwd gebied op vermindering van onnodige bodemafdekking. De verstedelijkte omgeving wordt beter leefbaar als er minder hitte-stress is of wateroverlast tijdens piekbuien. Dit bereiken we door de bodem te herstellen en in te zetten op stedelijk groen.
18	Bodem	We behouden ook voor de toekomst waardevolle landbouwgronden. Dit doen we door maatregelen uit te werken voor het beheer van landbouwgronden op het gebied van materieel, nutriënten, gewasbeschermingsmiddelen etc. Vanuit het Nationaal Programma Landbouwbodems trekken we samen met kennispartijen, de agrarische sector en de ketenpartijen op. Dit wordt in het Nationaal Strategisch Plan verankerd.
19	Bodem	We gaan bodemverstoring door ontgraving tegen en hergebruiken grond hoogwaardig. Daarmee behouden we gezonde en vitale bodems. Samen met provincies en waterschappen start het Rijk hier als opdrachtgever zelf pilots voor.
20	Bodem	We herijken de aanpak van bestaande en diffuse bodemverontreiniging. Dit doen we om de risico's voor mens en milieu te beperken. Hiervoor is een gebiedsgerichte aanpak nodig, omdat geheel saneren praktisch vaak geen optie is.

21		Bebouwd gebied	We maken de risico's van overstromingen, wateroverlast, bodemdaling en drinkwaterbeschikbaarheid sturend bij de locatiekeuze en inrichting van woningbouw. Hiermee voorkomen we dat we nieuwbouw gaan realiseren op locaties waar we later spijt van gaan krijgen. Provincies nemen in hun ruimtelijke arrangementen het (concept) richtinggevend kader mee.
22		Bebouwd gebied	We benutten locaties waar in de toekomst ruimte nodig is voor waterberging, rivierafvoer en toekomstige dijkversterkingen niet (meer) voor bebouwing.
23		Bebouwd gebied	We passen de maatlat voor een klimaatadaptieve en natuurinclusieve bebouwde omgeving toe. Daarmee ontwikkelen we gebieden klimaatbestendiger. Deze maatlat is voorzien in december 2022.
24		Bebouwd gebied	We sturen als overheden op zo min mogelijk afdekking van de bodem. Daarmee behouden we buiten het bebouwd gebied goede landbouwgrond, en reduceren we hittestress en bevorderen we waterinfiltratie binnen het bebouwd gebied. We werken dit samen met provincies en gemeenten uit en zetten in de ladder duurzame verstedelijking in op minder netto landgebruik.
25		Laagveengebieden	We bewegen naar een grondwaterstand van 20 cm tot 40 cm onder maaiveld toe, afhankelijk van de bodemcompositie, omstandigheden van het watersysteem en de behoeften van het gebied. Hiermee wordt bereikt dat bodemdaling wordt geminimaliseerd en uitstoot broeikasgassen wordt gereduceerd. Dit wordt in NPLG gebiedsprocessen door alle betrokken partijen samen uitgewerkt.

26	Laagveengebieden	We minimaliseren de aanvoer van gebiedsvreemd water. Daardoor houden we zoveel mogelijk zoetwater beschikbaar voor peilopzet en tegengaan van verzilting. De provincies en waterschappen maken in gebiedsprocessen ruimte voor het vasthouden en bergen van zoveel mogelijk gebiedseigen water. Met name in perioden van droogte zal externe aanvoer toch nodig blijven.
27	Laagveengebieden	We beheren onze landbouwgronden duurzaam. In aanvulling op structurerende keuze 18 voorkomen we hiermee onomkeerbare oxidatie van veen en behouden we ook voor de toekomst waardevolle landbouwgronden. We werken maatregelen voor beheer van landbouwgronden op het gebied van materieel, nutriënten, gewasbeschermingsmiddelen etc. uit. Het Rijk vraagt provincies stevig in te zetten op het behoud van grasland.
28	Verziltende kustgebieden	Het Rijk en waterschappen zetten zich in voor aanvoer van zoetwater, maar garanderen geen nieuwe maatregelen om verziltende gebieden te voorzien van zoetwater van elders. Omdat de aanvoer van extra (schaars) zoetwater van buiten het gebied niet altijd en overal kan worden gegarandeerd, zal er op termijn vaker sprake zijn van tijdelijke en regionale verzilting.
29	Verziltende kustgebieden	We vragen alle watergebruikers rekening te houden met en zelf maatregelen te nemen om beter bestand te zijn tegen periodes van extreme droogte, watertekorten en verzilting.
30	Hoge zandgronden	We houden water langer vast en voeren het minder snel af. We herstellen daarmee de sponswerking van de bodem en bereiken een robuust

			grondwatersysteem. Dit wordt in gebiedsprocessen geborgd.
31		Hoge zandgronden	We verhogen de grondwaterpeilen met mogelijk 10 cm tot 50 cm. Daardoor wordt op de hoge zandgronden verdroging bestreden. Omdat het hier maatwerk betreft, wordt dit in gebiedsprocessen verder uitgewerkt.
32		Hoge zandgronden	In de gebiedsprocessen zetten we in op grootschalig herstel van beekdalen op zandgronden voor het verbeteren van de waterkwaliteit. Hiermee halen we niet alleen de doelen voor de waterkwaliteit (vanuit de KRW en de Nitraatrichtlijn) maar kunnen we ook andere doelstellingen realiseren (zoals natuur, groenblauwe dooradering en waterberging).
33		Hoge zandgronden	We beperken de grondwateronttrekkingen rond Natura 2000-gebieden. Daarmee voorkomen we verdroging deze gebieden. Dit wordt in de gebiedsprocessen uitgewerkt.
Overzicht maatregelen			
Nummer	Thema	Beknopte beschrijving maatregel	
1.1.1	Zuinig met water	In beeld brengen grondwateronttrekkingen	
1.1.2	Zuinig met water	Grondwaterplafond	
1.1.3	Zuinig met water	Landelijk drinkwaternetwerk	
1.1.4	Zuinig met water	PvA drinkwaterbesparing	
1.1.5	Zuinig met water	Verkennen beprijzing drinkwater	
1.1.6	Zuinig met water	Prioriteit drinkwateronttrekkingen	
1.1.7	Zuinig met water	Afspraken Vewin en VEMW waterbesparing	
1.1.8	Voldoende water	Aanwijzen zoetwaterbuffers en 2de aanvoer	
1.1.9	Voldoende water	Herijking deltabeslissingen	

1.1.10	Voldoende water	Regionale waterbuffers
1.1.11	Voldoende water	Verminderen verzilting Afsluitdijk
1.1.12	Voldoende water	Verbeteren sponswerking
1.1.13	Schoon en gezond water	Uitvoeren Stroomgebiedsbeheerplannen
1.1.14	Schoon en gezond water	Versterken bronaanpak schadelijke stoffen
1.1.15	Schoon en gezond water	Zuivering eind keten
1.1.16	Schoon en gezond water	Actieprogramma Nitraatrichtlijn
1.1.17	Schoon en gezond water	Preventie en kwaliteitsimpuls toezicht glastuinbouw
1.1.18	Schoon en gezond water	Versterken VTH puntlozingen
1.1.19	Schoon en gezond water	Beoordelingssystematiek warmtelozingen richting 25gr
1.1.20	Ruimte voor water	Geen nieuwe bebouwing uiterwaarden
1.1.21	Ruimte voor water	Monitoren buitendijks bouwen IJsselmeergebied
1.1.22	Ruimte voor water	Projecten IRM
1.1.23	Ruimte voor water	Ontwikkelen toekomstbestendige PVR
1.1.24	Ruimte voor water	Regionale waterbuffers
1.1.25	Ruimte voor water	Internationale afstemming water
1.2.1	Regie inrichting van de ondergrond	Ruimtelijke ordening ondergrond
1.2.2	Regie inrichting van de ondergrond	Afwegingsprincipe functiecombinaties
1.2.3	Regie inrichting van de ondergrond	Paragraaf bodem en ondergrond in omgevingsvisies
1.2.4	Regie inrichting van de ondergrond	Vertalen doelen NP Bodem en Ondergrond

1.2.5	Behoud van waardevolle bodems	Toepassen Ladder Duurzame Verstedelijking
1.2.6	Duurzaam beheer van landbouwbodems	Duurzaam bodembeheer landbouwbodems
1.2.7	Verstoring van de bodem en hergebruik van de grond	Randvoorwaarden afgraven grond
1.2.8	Verstoring van de bodem en hergebruik van de grond	Pilots voorkeursvolgorde grondverzet Rijk
1.2.9	Preventie bodemverontreiniging en sanering	Herijking bodemverontreiniging
1.2.10	Preventie bodemverontreiniging en sanering	Uitwerken maatregelen bodemverontreiniging
2.1	Bebouwd gebied	Meenemen richtinggevend kader locatiekeuze woningbouw
2.2	Bebouwd gebied	Gebruik landelijke maatlat GKGO
2.3	Bebouwd gebied	Circulaire waterhuishouding en -besparing nieuwbouw
1.2.5	Bebouwd gebied	Toepassen Ladder Duurzame Verstedelijking
3.1.1	Laagveengebieden	Peilopzet grondwaterstand laagveengebieden
3.1.2	Laagveengebieden	Aanpak watervraag en -aanbod laagveengebieden
3.1.3	Laagveengebieden	Afwegingskader locatiekeuze woningbouw dalingsgevoelige grond
3.1.4	Laagveengebieden	Behoud grasland of overstap natte teelden laagveengebieden
3.1.5	Laagveengebieden	Bestuurlijke afspraken veenweide 2030 incl. doorkijk
3.2.1	Verziltende kustgebieden	Anticiperen toename verzilting
3.2.2	Verziltende kustgebieden	Herijking Deltabeslissing Zoetwater
3.2.3	Verziltende kustgebieden	Agenderen en uitwerken verzilting in gebiedsprogr.

3.2.4	Verziltende kustgebieden	Relatie verzilting en waterkwaliteit verziltende kustgebieden
3.3.1	Hoge zandgronden	Gebiedsgerichte invulling waterkwaliteit
3.3.2	Hoge zandgronden	Bufferstroken van 100-250m uitgangspunt
3.3.3	Hoge zandgronden	Verhogen grondwaterpeil en verminderen ontwatering
3.3.4	Hoge zandgronden	Beschermen grondwatersysteem natuurgebieden
3.3.5	Hoge zandgronden	Rekeninghouden met extreme doorgte en watertekorten
3.3.6	Hoge zandgronden	Voorkeursvolgorde gebruik grondwater